

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2014 vp

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuodesta 2013

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä toukokuuta 2014 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksen eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuodesta 2013 (K 11/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- viestintäneuvos Elina Normo, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallintoneuvoston puheenjohtaja Ilkka Kantola, Yleisradion hallintoneuvosto

- toimitusjohtaja Lauri Kivinen, Yleisradio
- toiminnanjohtaja Stina Laakso, Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat SATU ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- saamelaiskäräjät
- Viestintävirasto
- Svenska Finlands folkting
- Digita Oy
- MTV Media
- Sanoma Media Finland
- Kuurojen Liitto
- Näkövammaisten Keskusliitto
- Sanomalehtien Liitto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Käsittelyssä oleva Yleisradion hallintoneuvoston kertomus on ensimmäinen kertomus, joka käsittelee Yleisradio Oy:n (jäljempänä Yleisradio) toimintaa vuonna 2012 hyväksytyn Yleisradion rahoitusuudistuksen ja Yleisradion toimintaa ohjaavan Yleisradio Oy:stä annetun lain (380/1993) muuttamisen jälkeen. Liikenne- ja viestintävaliokunta pitää tärkeänä, että eduskunta nyt pystyy ottamaan vuosittain kantaa Yleisradion toimintaan hallintoneuvoston kertomuksen kautta.

Eduskunnan valitsema hallintoneuvosto ei toteuttanut vielä vuonna 2013 yhtään Yleisradiosta annetun lain 6 a §:n mukaista toiminnan ennakkoarviointia. Ennakkoarviointi on tehtävä sellaisista uusista palveluista ja toiminnoista, joilla on vähäistä suurempaa vaikutusta tarjolla olevien sisältöpalveluiden kokonaisuuteen ja jotka ovat merkittävyydeltään, ajalliselta kestoaltaan ja kustannuksiltaan olennaisia. Arviointi voidaan tehdä hallintoneuvoston harkinnan mukaan muutoinkin, jos se on perustellusta syystä tarpeellista. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että hallintoneuvosto on maaliskuussa 2013 valinnut tulevaisuuden ennakkoarvioinneissa avustavan riippumattoman asiantuntijan sekä tahon, joka arvioi Yleisradion uusien palveluiden

markkinavaikutuksia. Tämä mahdollistaa ennakkoarviointien toteuttamisen itsenäisesti suhteessa Yleisradioon ja tuo omalta osaltaan uskottavuutta koko ennakkoarviointijärjestelmään ja hallintoneuvoston työhön. Ensimmäinen Yleisradion toimintaa eräiltä osin koskeva ennakkoarviointi on tehty vuonna 2014.

Valiokunta korostaa eduskunnan valitseman hallintoneuvoston keskeistä asemaa yhtiön ylimpänä toimijana. Hallintoneuvoston tulee ohjaus- ja valvontatehtävässään huolehtia julkisen palvelun asianmukaisesta tarjonnasta ja painotuksista. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu ennakkoarviointien tekemistä erityisesti yhtiön sellaisen toiminnan osalta, jolla nähdään olevan kielteisiä vaikutuksia kaupalliselta pohjalta toimiviin Yleisradion kilpailijoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallintoneuvosto arvioi ennakoluulottomasti tarvetta ja mahdollisuuksia toteuttaa ennakkoarviointeja, jotta hallintoneuvosto voi analyttisesti ja avoimesti linjata niiden kautta Yleisradion julkisen palvelun sisältöä ja sen rajanvetoa suhteessa kaupallisiin toimijoihin.

Valiokunta pitää vuoden 2013 alusta voimaan tullutta Yle-veroa hyvänä ratkaisuna, joka vakauttaa Yleisradion tulopohjan mahdollistaen toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen. Valiokunta ei tässä mietinnössään ota kantaa Yleisradion rahoituksen indeksisidonnaisuuteen vuonna 2015, sillä asia ratkaistaan vuoden 2015 talousarvioletoksen käsittelyn yhteydessä. Valiokunta on aiemmin mietinnössään (LiVM 11/2013 vp) Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksesta eduskunnalle vuosilta 2011 ja 2012 (K 9/2013 vp) katsonut, että säännöllisin väliajoin tulee tarkastella mm. mahdollisista markkinoiden tai palvelutarpeiden muutoksista aiheutuvia vaikutuksia Yleisradion rahoituksen indeksisidonnaisuuteen sekä verotuksen tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutumista.

Yleisradion julkisen palvelun sisältö ja ala

Yleisradion julkisen palvelun tehtävä määritellään lain 7 §:ssä. Yhtiön tehtävänä on tuoda monipuolinen ja kattava televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen

jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkiseen palveluun liittyviä sisältöpalveluja voidaan tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja alueellisesti. Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tulee erityisesti:

1) tukea kansanvaltaa ja jokaisen osallistumismahdollisuuksia tarjoamalla monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia;

2) tuottaa, luoda, kehittää ja säilyttää kotimaista kulttuuria, taidetta ja virikkeellistä viihdettä;

3) ottaa ohjelmistossa huomioon sivistys- ja tasa-arvonäkökohdat, tarjota mahdollisuus oppimiseen ja itsensä kehittämiseen, painottaa lapsille ja nuorille suunnattuja ohjelmistoja sekä tarjota hartausohjelmia;

4) kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvien osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä;

5) tukea suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta sekä huolehtia ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille;

6) edistää kulttuurien vuorovaikutusta ja ylläpitää ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa;

7) välittää asetuksella tarkemmin säädettäviä viranomaistiedotuksia ja varautua televisio- ja radiotoiminnan hoitamiseen poikkeusoloissa.

Valiokunta pitää aiempienkin kannanottojensa mukaisesti tärkeänä, että Yleisradion julkinen palvelutehtävä säilyy laajana kattaen ohjelmatoinnin kaikki osa-alueet uutisista ja asiaohjelmista aina kulttuuriin, urheiluun ja viihteeseen. Yleisradion ohjelmistojen monipuolisuus mahdollistaa edelleen sen, että yhtiö tavoittaa merkittävän osan katsojista ja kuulijoista.

Yleisradion hallintoneuvosto on vuodelle 2013 vahvistanut yhtiön kolme strategista päätavoitetta. Niiden mukaan yhtiön on palveltava kaikkia suomalaisia, sen on tuotettava arvoa yhteiskunnalle ja yhtiöllä on oltava media-alan paras osaaminen. Valiokunta pitää näitä tavoitteita hyvinä ja kannatettavina.

Kertomuksen mukaan yleisön luottamus Yleisradioon on kasvanut kaikissa väestön ikä-

ryhmissä kertomusvuonna. Yleisradioon tunnettu luottamus on vahva myös verrattuna muihin suomalaisiin instituutioihin. Hallintoneuvoston kertomuksessa esitetyt katsojien tyytyväisyys- ja luottamusmittaukset sekä eri kanavien katsojaluvut osoittavat valiokunnan arvion mukaan, että Yleisradio on täyttänyt julkisen palvelun velvoitteensa varsin hyvin.

Toiminnan eräät painotukset ja kehittämistarpeet

Valiokunta pitää tärkeänä, että Yleisradio vakaan tulopohjan avulla kehittää toimintaansa vastaamaan yleisön yhä monipuolistuvia palvelutarpeita ja toiveita. Valiokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota mm. yhtiön kanavakohtaisiin ohjelmaprofiilin muutoksiin, joiden toteuttaminen aikoinaan aiheutti laajaa kansalaiskeskustelua. Kertomuksen mukaan Yleisradion televisio- ja radiokanavia seuraavan yleisön määrä on pysynyt hyvänä huolimatta myös uusista markkinoille tulleista kanavista. Valiokunta korostaa kuitenkin, että Yleisradion toiminnan uudistamisessa on otettava huomioon myös katsojien ja kuuntelijoiden rajallinen kyky omaksua nopeassa tahdissa laajoja muutoksia vakiintuneeseen televisio- ja radio-ohjelmien tarjontaan.

Edellä todetussa vuoden 2012 Yleisradiosta annetun lain uudistuksessa täydennettiin Yleisradion julkisen palvelun tehtäviä eräiltä osin. Lakiin lisättiin muun muassa myös maininta nuorille suunnatuista ohjelmistoista. Kyseistä linjausta on tämän kertomuksen käsittelyn yhteydessä kyseenalaistettu valiokunnan asiantuntijakuulemisessa mm. sillä perusteella, että kaupalliset kanavat tarjoavat tälle yleisöryhmälle runsaasti ohjelmistoa ja että verovaroin kustannettu Yleisradio kilpailee erityisesti tältä osin kaupallisten toimijoiden kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Yleisradio tavoittaa ohjelmistoillaan myös lapset ja nuoret jo sen takia, että positiiviset kokemukset Yleisradion tarjonnasta nuorella iällä kannustavat Yleisradion tarjonnan seuraamiseen myös aikuisiällä.

Valiokunta korostaa kuitenkin myös, että Yleisradion nuorille suuntaaman ohjelmatarjonnan tulisi erottua kaupallisesta kilpailevasta oh-

jelmatarjonnasta esimerkiksi sisällöltään, esittämistavaltaan tai laadullisin kriteerein siten, että sen esittämistä voidaan kilpailutilanne huomioidenkin perustella osana Yleisradion julkista palvelua.

Valiokunta korostaa maamme kaksikielisyyttä. Yleisradion on turvattava molempien kieliryhmien tarvitsemat palvelut yhtäläisin perustein. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota puutteisiin ruotsinkielisten viranomaistiedotteiden, erityisesti vaaratiedotteiden, sisällön ymmärrettävyydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että viranomaistiedotteet tavoittavat ymmärrettävällä tavalla kaikki kohdealueella olevat kansalaiset.

Erilaisten erityis- ja vähemmistöryhmien palvelut ovat luonnollinen osa Yleisradion julkista palvelua, sillä niiden kysyntä ei luo markkinoita kaupallisille viestimille. Tämä koskee myös esimerkiksi kaupallisesta valtavirrasta erottuvia kulttuuriohjelmia ja harvinaisempia kotimaisia urheilulajeja. Valiokunta pitää tärkeänä, että erityisryhmien tarvitsemia palveluja edelleen kehitetään kattavammiksi ja monipuolisemmiksi. Erilaiset tekstityspalvelut, viittomakieliset tulkaukset ja kuvailutulkkaus sekä selkokielineen ohjelmisto ovat elintärkeitä näitä palveluja tarvitseville kansalaisille. Valiokunta pitää hyvänä, että Yleisradio on kertomuksen mukaan pysynyt lisäämään vuonna 2013 näitä palveluja.

Kertomuksen liitteenä on saamelaiskäräjien lausunto. Valiokunta korostaa Yleisradion osuutta saamenkielisten uutis- ja ohjelmalvelujen järjestämisessä ja tämän merkitystä saamen kielten elinvoimaisuuden varmistamiselle.

Kotimaisten sisällöntuottajien osuus

Kertomuksessa on tuotu esiin Yleisradion asema suomalaisen elokuvan rahoittajana ja kotimaisen elokuvan suurimpana jakelukanava. Lähes puolet kotimaisista pitkistä elokuvista valmistuu osaltaan Yleisradion ennakkorahoituksen turvin (yhteensä 12 elokuvaa). Dokumenttelokuvan ja lyhytelokuvan alueella Yleisradio on käytännössä ainoa rahoitukseen osallistuva tv-yhtiö. Yleisradion televisio-oikeuksien en-

nakko-ostot vastaavat yleensä 10—30 prosentin osuutta elokuvan kokonaisrahoituksesta.

Kertomuksen mukaan Yleisradion kokonaispanostus kotimaiseen elokuvaan laski väliaikaisesti vuosina 2010—2012, mutta panostusta on vuonna 2013 lähdetty jälleen kasvattamaan, ja tarkoitus on nostaa se asteittain entiselle tasolle vuoteen 2015 mennessä.

Vuonna 2013 Yleisradio käytti riippumattomien kotimaisten tuottajien ohjelmahankintoihin yhteensä 25,6 miljoonaa euroa. Kasvua vuodesta 2012 oli 7,4 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena tämä merkitsee kertomuksen mukaan 30,0:tä prosenttia kertomusvuoden kotimaisista ensilähetyksistä, joita oli yhteensä 2 716 tuntia (pl. uutiset ja urheilu). Osuus kasvoi 6,8 prosentyksiköllä vuodesta 2012.

Valiokunta korostaa Yleisradion suurta merkitystä suomalaisen luovan sisältöliiketoiminnan kehittämiseksi ja kasvattamiseksi. Yleisradion suunnitelmat kasvattaa kotimaisten ohjelmien ostoja ovat tärkeitä alan kaikille toimijoille. Valiokunta yhtyy kertomuksessa esitettyyn näkemykseen, että suomalaisen median tärkein tulevaisuuden kysymys on, miten säilyttää kotimaisen sisällön ja tuotannon kilpailukyky.

Muut huomiot

Yle Elävä arkisto vastaa Yleisradion laajan arkistoaineiston julkaisemisesta internetpalvelussa. Ruotsin kielellä toimii erillinen Yle Arkivet -sivusto. Yle Elävä arkisto — Yle Arkivet toimittaa, taustoittaa ja julkaisee kokonaisia ohjelmia tai näytteitä niistä ohjelmista, joihin Yleisradiolla on internetoikeudet. Esimerkiksi vanhimmat videot ovat sadan vuoden takaa. Kertomuksen mukaan Yleisradion tavoitteena on avata arkistojaan mahdollisimman laajasti. Suurimpina esteinä mainitaan kertomuksessa kuitenkin tekijänoikeuslainsäädäntö ja siihen pohjautuen

tehdyt tekijänoikeussopimukset, joissa ei ole otettu aikoinaan huomioon internetiä. Kertomuksen mukaan tekijänoikeussopimusten monimutkaisuus ja oikeuksista maksettavat korvaukset estävät arkistojen laajan avaamisen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Yleisradion laaja ja arvokas arkisto mahdollisimman laajasti avataan yleisön käyttöön. Valiokunta kannustaa Yleisradiota yhteistyöhön eri toimijoiden kesken arkiston käyttöä rajaavien ongelmien ratkaisemiseksi.

Valiokunta korostaa Yleisradion alueellisen televisio- ja radiotoiminnan merkitystä alueen identiteetin vahvistajana ja monipuolisen ja kattavan alueellisen viestinnän, sananvapauden ja tiedonvälityksen takaajana. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että syksyllä 2013 julkistettiin suunnitelma alueuutisten siirtämisestä Yleisradion pääuutiskanavalle Yle TV1:lle syksyllä 2014. Uudistus lisää kertomuksen mukaan alueellisten tv-uutisten tavoitettavuutta merkittävästi.

Yleisradion panostus vuoden 2014 EU-vaalien ja vaalikamppailun seurantaan ja raportointiin oli valiokunnan arvion mukaan erittäin hyvä ja kattavampi kuin aiempien vaalien vastaava seuranta. Valiokunta kannustaa Yleisradiota ja esimerkiksi politiikan tai viestinnän tutkijoita arvioimaan Yleisradion vuoden 2014 vaalikamppailun seurannan ja raportoinnin onnistuneisuutta ja vaikuttavuutta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kalle Jokinen /kok	Suna Kymäläinen /sd
vpj.	Osmo Kokko /ps	Raimo Piirainen /sd
jäs.	Markku Eestilä /kok	Hanna Tainio /sd
	Ari Jalonen /ps	Ari Torniainen /kesk
	Jukka Kopra /kok	Oras Tynkkynen /vihr
	Merja Kuusisto /sd	vjäs. Elina Lepomäki /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.